

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

RESEARCH

Open Access

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

The Mediator Role of Self-Esteem in the Relationship Between Academic Procrastination Behaviors and Perfectionism Levels of High School Students

Mehmet Şimşek¹, Alim Kaya²

Öz. Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkilerde benlik saygısının aracı rolünü incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 381'i (%55,8) kız, 302'si (%44,2) erkek olmak üzere toplam 683 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak; Kişisel Bilgi Formu, Akademik Erteleme Ölçeği (Çakıcı, 2003), Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003), ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Çuhadaroğlu, 1986) kullanılmıştır. Verilerin analizinde doğrulayıcı faktör analizi (DFA), Pearson Korelasyon analizi, aracılık etkisini belirlemek amacıyla yapısal eşitlik modeliyle yol analizi ve aracılık etkisinin anlamlılığını belirlemek için Bootstrap analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik düzeyi arasındaki ilişkilerde benlik saygısının tam aracı rolünün olduğu görülmüştür. Ayrıca akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu dışındaki alt boyutları arasındaki ilişkilerde benlik saygısının kısmi aracılık rolüne sahip olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler. Akademik erteleme, mükemmeliyetçilik, benlik saygısı

Abstract. The purpose of this research is to investigate the mediator role of self esteem in relationships between high school students' academic procrastination and perfectionism. For this purpose, 683 high school students (381 (55.8%) female and 302 (44.2%) male) constituted the study group of this research. As data collection tools; Personal Information Form, Academic Procrastination Scale, Multidimensional Perfectionism Scale, and Rosenberg Self-Esteem Scale were used. In the analysis of data, confirmatory factor analysis, Pearson Correlation Analysis, Bootstrap analysis to determine the significance of the intermediary effect, path analysis to determine the intermediary effect was performed. As a result of research, it is observed that there are significant connections between the variables. It is found that there is complete intermediary role of self esteem between academic procrastination and perfectionism. Besides, it has been found that self esteem has partial intermediary role in the relations between academic procrastination and subscales of perfectionism excepting family expectation subscale.

Keywords. Academic procrastination, perfectionism, self esteem

Uzm. Psk. Dan. Mehmet Şimşek
Milli Eğitim Bakanlığı, Şanlıurfa, Türkiye
e-mail: mehmet.smsk92@gmail.com

Prof. Dr. Alim Kaya
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Gazimağusa, KKTC
e-mail: alim.kaya@emu.edu.tr

Geliş/Received: 09/11/2019
Düzeltilme/Revision: 10/12/2019
Kabul/Accepted: 23/12/2019

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

Kimi insanlar için arada sırada yapılan kimi insanlar için ise artık bir yaşam tarzı olan erteleme, oldukça yaygın bir davranış türüdür. Erteleme kavramına ilişkin en eski söylemlerden birinde M.Ö. 8. yüzyılda yaşayan Yunan şair Hesiodos; "Bugünün işini yarına bırakma ve daha sonraki güne de, ne tembel işçi ambarını doldurabilir ne de işini erteleyen; işini erteleyen kişi her zaman boğuşur felakete" diyerek erteleme davranışına dikkat çekmiştir (Rawson ve Miner, 1986; Steel, 2007). Günümüze kadar pek çok alanda erteleme davranışına yönelik açıklamalar yapılmış olsa da yakın zamana gelindiğinde Milgram (1991), erteleme davranışının özellikle modern zamanın bir sorunu olduğuna vurguda bulunmuştur. Nitekim Ferrari, O'Callaghan ve Newbegin (2005), erteleme davranışının batılılaşmış ve bireyseliği vurgulayan toplumlar içerisinde daha sık gözlemlendiği sonucunu elde etmişlerdir. Öte yandan kuramsal açıdan bakıldığında ise erteleme davranışını ilk açıklayan Freud olmuştur. Freud, bireyin rahatsızlık veren kaygı durumundan kurtulmak için bir savunma mekanizması olarak kaçınma yani erteleme davranışı gösterdiğini öne sürmektedir (Ferrari, Jonhson ve McCown, 1995).

Erteleme davranışına yönelik tarihsel açıdan farklı açıklamalar olduğu gibi kavramsal olarak da farklı tanımlamalarla karşılaşılmaktadır. Haycock, McCarthy ve Skay (1998), erteleme davranışını, işleri geciktirme ve sorumlulukların son ana bırakılması olarak tanımlarken; Eerde-Van (2003) ve Steel (2002), amaçlı olarak bir kaçınma yöntemi olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Milgram ve Tenne (2000) erteleme davranışını, bir kişilik özelliği olarak ya da davranışsal olarak geciktirmeye eğilim ve bununla ilgili olarak yapılması gereken görevleri yapmaktan ya da alınması gereken kararları vermekten kaçınma olarak ifade etmektedir. Genel olarak Ackerman ve Gross (2005) erteleme davranışını, herhangi bir görevi zamanında yapmama olarak tanımlamaktadırlar.

Erteleme davranışı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ertelemenin *bilişsel* (akılcı olmayan inançlar, dışsal yükleme stilleri, bilişsel çarpıtmalar vb.), *duygusal* (öfke, pişmanlık, kendini suçlama, yetersizlik, gerginlik vb.) ve *davranışsal* (yapılması gereken iş için plana uyulmaması ve ya zamanın boşa harcanması) boyutlarının olduğu ifade edilmektedir (Bridges ve Roig, 1997; Binder, 2000). Aynı zamanda farklı araştırmacılar tarafından ertelemenin, pasif - aktif erteleme (Chun ve Choi, 2005), genel - akademik erteleme (Ellis ve Knaus, 1977; Vestervelt, 2000) gibi türlerinin olduğu belirtilmekte ve farklı şekillerde

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

sınıflandırmalar yapılmaktadır. Erteleme davranışının en yaygın ve bilindik türlerinden biri olan akademik erteleme davranışı, genel anlamda daha çok eğitim ortamlarında görülen ve öğrencilerden yapmaları istenen sınavlara hazırlanma, ödev, toplantı ve projeleri tamamlama gibi konularda yaşanan bir sorundur. Akademik erteleme davranışına yönelik bir çok tanım yapılmıştır. Bu tanımlamaların bazıları incelendiğinde akademik erteleme; akademik görevlerin ileri bir tarihe ertelenmesi (Senecal, Julien ve Guay, 2003; Yıldırım, 2014), geciktirilmesi (Akbaş, 2009; Ferrari ve diğerleri, 1995) ve görevlerin tamamlanması konusundaki motivasyonel bir sorun (Senecal, Koestner ve Vallerand, 1995) olarak tanımlanmaktadır.

Akademik erteleme davranışı türlerine göre yapılan bir çalışmada Onwuegbuzie (2004), öğrencilerin %42'sinin dönem ödevini hazırlamada %39'unun sınavlara hazırlanmada ve %60'ının haftalık okumalarını yapmada erteleme davranışı gösterdiklerini ve bu öğrencilerin ortalama %45'inin ertelemeyi bir problem olarak gördüğünü rapor etmiştir. Ayrıca aynı çalışmada öğrencilerin %65 ile %75'inin erteleme davranışını azaltmak istediklerini belirtilmiştir. Konuyla ilgili Türkiye'de yapılmış bir çalışmada ise Uzun Özer (2011), lise ve lisans öğrencilerinin %53'ünün ve lisansüstü öğrencilerinin %61'inin sıklıkla erteleme davranışı eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Görüldüğü üzere akademik görevlerde erteleme davranışı, öğrencilerin zamanlarının büyük bir çoğunluğunu meşgul eden ve öğrenciler tarafından problem olarak değerlendirilen yaygın bir davranıştır.

Akademik erteleme davranışı nedenlerine bakıldığında; daha çok zaman yönetimi, güdülenme, mükemmeliyetçilik, olumsuz değerlendirilme korkusu gibi akılcı olmayan inançlar, kişilik özellikleri, genetik özellikler gibi birçok faktörün etkilediği karmaşık bir davranış eğilimi olduğu ifade edilebilir (Düşmez, 2013). Solomon ve Rothblum (1984) erteleme eğiliminin özünde, kişinin her şeyi en iyi yapma isteği bulunduğunu ifade etmektedir. Burada bahsedilen başardığı takdirde değerli olacağına inanan "mükemmeliyetçi" bir bireyin üzerindeki başarısızlık korkusu ve en iyiye ulaşabilme kaygısının, işe başlamayı geciktiren bir unsur oluşturabileceğidir. Benzer şekilde Steel (2007), bilişsel boyutla ilgili olarak mükemmeliyetçilik ve ertelemeyi içeren akılcı olmayan inançlar ile ilişkili literatürden söz etmektedir. Mükemmeliyetçilik ve erteleme davranışı kavramları üzerine yapılan araştırmalar, bu iki kişilik özelliğinin benzer özellikler taşıdıklarını ortaya koymaktadır. Örnek olarak,

Knaus'a (1998) göre hem mükemmeliyetçilik hem de erteleme davranışının gerçekçi olmayan inançlarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Hem mükemmeliyetçi bireyler, hem de erteleme davranışı gösteren bireyler yüksek düzeyde performans göstermeleri ve sosyal anlamda her zaman onaylanmaları gerektiği inancına sahiptirler. Burka ve Yuen (1983), erteleme davranışı gösteren bireylerin başarının sürekli olmasına önem verdiklerini ve kendileri için yüksek standartlar belirlediklerini, bunların yanında bu kişilerin mükemmeliyetçilikle ilgili pek çok bilişsel özellik gösterdiklerini ifade etmiştir. Yurt dışında (Brownlow ve Reasinger, 2000; Onwuegbuzie, 2004; Seo, 2008) ve yurt içinde (Çapan, 2010; Kağan, Çakır, İlhan ve Kandemir., 2010; Özer ve Altun, 2011) yapılan çalışmalar da akademik erteleme ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlardır.

Akademik erteleme davranışı nedenlerine ilişkin olarak benlik saygısı da önemli bir faktör olarak görülmektedir. Erteleme davranışı ile benlik saygısı arasındaki ilişki incelendiğinde, erteleme davranışının zayıf olan benlik saygısını koruma yollarından biri olduğu görüşü ile karşılaşmaktadır. Erteleme davranışında bulunan bireyler, başkaları tarafından yetersiz bulunacaklarından, yapabileceklerinin en iyisini yapsalar bile yeterli olamayacağından korkarlar. Bu davranış kalıpları da düşük benlik saygısı kalıplarıyla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla düşük benlik saygısına sahip bireyler, yüksek benlik saygısına sahip bireylerden daha fazla erteleme davranışı gösterme eğilimindedirler (Burka ve Yuen, 1983). Yani, kişilik özelliği olarak erteleme davranışı ile benlik saygısı negatif ilişkilidir (Ferrari, 1991; Senecal ve diğerleri, 1995). Akademik erteleme davranışı gösteren öğrenciler de genellikle benlik saygılarını tehdit eden görev veya sorumluluklardan kaçınma eğilimindedirler (Ferrari ve diğerleri, 1995). Benzer şekilde Schouwenburg, Lay, Pychyl ve Ferrari'ye (2004) göre akademik erteleme davranışı gösteren bireyler ideal benlikleriyle yaşamaktadırlar. Proje teslim tarihi yaklaşan biri sürekli yetiştireceğine yönelik söylemlerinde bulunurken ideal benlikleri ile hareket edebilirler.

Akademik erteleme davranışı benlik saygısı arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu yurt dışında yapılan bir çok çalışma (Beck, Knoos ve Miligram, 2000; Ferrari, 1991; Solomon ve Rothblum, 1984) ortaya koymuştur. Benzer şekilde yurt içinde akademik erteleme ve benlik saygısı arasında negatif ilişkiyi elde eden çalışmalara rastlanmaktadır (Aydoğan, 2008; Balkıs ve Duru, 2010; Çakıcı, 2003; Tanrikulu 2013). Ayrıca Kandemir (2010), akademik ertelemenin benlik

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

saygısını açıkladığını belirtirken; Duru ve Balkıs (2014) akademik erteleme benlik saygısını yordadığını belirtmiştir.

Bu bağlamda düşünüldüğünde, mükemmeliyetçilik düzeyinin ve benlik saygısının akademik ertelemeyle ilişkili önemli değişkenler olduğu söylenebilir. Fakat bu değişkenlerin, akademik erteleme davranışını birlikte ne kadar yordadığına ilişkin çalışmalara literatürde rastlanmamıştır.

Literatürde erteleme davranışıyla ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunlukta üniversite öğrencileriyle yapıldığı, lise öğrencileriyle yapılan çalışmaların ise daha sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle de akademik erteleme davranışıyla ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların giderek artmasıyla birlikte henüz bu alanda araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Üniversite öncesi dönemde erteleme olgusunun incelenmesinin önemine vurgu yapan araştırmalardan birinde Wesley (1994), lise öğrencilerinin akademik görevlerini çoğunlukla ileri bir tarihe ertelediklerini, bu erteleme akademik alanda olumsuz bazı sonuçlara neden olduğunu ve lise döneminde sergilenen akademik erteleme sıklığının aynı zamanda üniversitede dönemdeki akademik performansı da olumsuz yönde etkilediğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Owens ve Newbegin (1997) ise, lise yıllarında başlayan erteleme eğiliminin sonraki dönemlerde üstesinden gelmesi zor ve güçlü bir alışkanlık olabileceğine dikkat çekmektedir. Araştırmada bu nedenle; lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışının mükemmeliyetçilik düzeyi ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Mersin ilinin merkez ilçelerinde akademik düzeyde eğitim veren liselerde öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenciler seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile seçilmişlerdir. Bu bağlamda öncelikle Mersin merkez ilçelerindeki liselerin yaklaşık %25'ine denk gelecek şekilde Akdeniz ve Mezitli ilçelerinden birer lise, Toroslar ilçesinden iki lise ve Yenişehir ilçesinden ise 3 lise seçkisiz olarak seçilmiştir. Daha sonra her liseden, tüm sınıf düzeyinde birer sınıf olmak şartıyla seçkisiz olarak 4 sınıf seçilmiş ve bu sınıflardaki gönüllü öğrencilere veri

toplama araçları uygulaması yapılmıştır. Uygulama sonucunda araştırmaya, 381 kız (%55.8) öğrenci, 302 erkek (%44.2) öğrenci olmak üzere toplam 683 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 194'ü 9. sınıf (%28), 183'ü 10. sınıf (%27), 171'i 11. sınıf (%25) ve 135'i 12. sınıfa (%20) devam etmektedir. Öğrenciler 14-19 yaş aralığında olup, yaş ortalamaları 16'dır.

Veri Toplama Araçları

Akademik Erteleme Ölçeği. Çakıcı (2003) tarafından geliştirilmiştir ve akademik görevler ve öğrenim yaşantılarındaki erteleme eğilimlerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Akademik Erteleme Ölçeğinde 12 olumsuz ve 7 olumlu ifade olmak üzere toplamda 19 ifade yer almaktadır. Ölçek 5'li Likert tipinde derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek puan 19 ile 95 arasında değişmektedir. Çakıcı (2003) tarafından ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Birinci faktör için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .89, ikinci faktör için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı ise .84'dür. Spearman Brown iki yarım test güvenilirliği, 10 maddelik birinci yarım test için .87, 9 maddelik ikinci yarım test için .86 olmak üzere toplam .85 olarak bulunmuştur. Akademik Erteleme Ölçeği'nin test-tekrar korelasyon katsayısı .89 olarak bulunmuştur (Çakıcı, 2003). Bu çalışmada ise elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .88 bulunmuştur.

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği. Öğrencilerin mükemmeliyetçilik eğilimlerini belirlemek amacıyla Frost, Marten, Lahart ve Rosenblate (1990) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlaması Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. Ölçekte yer alan ifadelere verilen cevaplar "kesinlikle katılmıyorum(1)", "katılmıyorum(2)", "kararsızım(3)", "katılıyorum(4)", "kesinlikle katılıyorum(5)" biçiminde olmak üzere 5'li Likert tipinde derecelendirilerek değerlendirilmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılması aşamasında, ölçek 489 Fen lisesi öğrencisine uygulanmıştır. Ölçeğin geçerliğine ilişkin çalışmalar yapı geçerliliğine dayalı olarak yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda, 35 maddelik mükemmeliyetçilik tutumlarına ilişkin ölçeğin, orijinal çözümlemesine benzer olarak 6 faktör çözümlemesi içerisinde açıklanabilirliği belirlenmiştir. Düzen/Tertip, Davranışlardan Şüphelenme, Ailesel Eleştiri, Hatalara Aşırı İlgi, Aile Beklentileri ve Kişisel standartlar olarak yorumlanan ve adlandırılan faktörler toplam varyansın

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

47.8'ini açıkladığı belirlenmiştir. Testin güvenilirliği maddeler arası iç tutarlılık yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve alfa değerlerinin genel ve alt testler için .63 ile .87 arasında değiştiği bulunmuştur. Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .83, yarıya bölme güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur. Bu çalışmada ise örneklemden elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .86 bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği. Morris Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilen ölçek toplamda 63 madde ve 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Bu çalışmada kullanılan benlik saygısı alt ölçeği 10 maddeden oluşan 4 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Puanlamada, 1, 2, 4, 6, 7 numaralı maddeler için çok doğru 4, doğru 3, yanlış 2 ve çok yanlış 1 puan almaktadır. Geri kalan 3, 5, 8, 9 ve 10 numaralı maddelerde ise çok doğru 1, doğru 2, yanlış 3 ve çok yanlış 4 puan almaktadır. Ölçekten elde edilen toplam puan en düşük 10 puan ile en yüksek 40 puan arasında değişmektedir. 1965 yılından günümüze kadar birçok dile ve kültüre uyarlanan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik çalışmasında, ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .75 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada Benlik Saygısı alt boyutuna ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .89, Perason Momentler Çarpımı korelasyon yöntemi ile geçerlik kat sayısı ise .71 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için örneklemden elde edilen veriler üzerinde ölçeğin hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ise .87 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırma grubunda yer alan katılımcıların okullarını belirlemek için öncelikle Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır. Uygulama yapılacak okullar uygun yöntemler ile belirlendikten sonra ise ölçme araçlarının yer aldığı uygulama formu katılımcılara araştırmanın amacı ve gönüllülük esası hakkında bilgi verilerek, sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Uygulama ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Ölçme araçları bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Toplamda 753 öğrenciye ulaşılmış ve bu öğrencilerden veri formları toplanmıştır. Ancak çalışmaya dahil edilemeyecek durumdaki 24 form araştırma dışında bırakılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine geçmeden önce yapısal eşitlik modeli kapsamında örneklem büyüklüğü, kayıp değerler, uç değerler, normallik, doğrusallık, çoklu doğrusallık ve tekillik gibi varsayımların test edilmesi gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Araştırmada ilk olarak veri setinde % 5'ten fazla veri kaybı tespit edilen veriler analiz dışı bırakılmış, %5'ten az veri kaybı olan ölçümler için ise yaklaşık değer ataması yapılmıştır. Daha sonra uç değer analizi için kutu grafiği (box plots) incelenmiş ve tespit edilen 42 uç değer analize dahil edilmemiştir. Tek değişkenli ve çok değişkenli aykırı değerler için sırasıyla Z değerlerine ve mahalnobis uzaklıklarına bakılmıştır. Z değeri için +3 ile -3 aralığının dışında kalan 2 veri; mahalnobis uzaklığı için ki kare dağılımı esas alınarak, $\chi^2 = 94,37$ değerinin üzerinde 2 veri olduğu bulunmuştur. Bulunan toplam 4 veri yine analizden çıkarılmıştır. Çokluk ve diğerleri (2014), tek değişkenli normalliği test etmek için basıklık çarpıklık katsayılarından, histogramlardan ve Kolmogrov-Smirnov gibi çeşitli testlerden yararlanılabileceğini belirtmişlerdir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.96 arasında kalması, dağılımın normalden aşırı sapma göstermediğinin bir kanıtı olduğu söylenebilir (Eroğlu, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2015). Tek değişkenli normalliğe ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo 1'de değerleri verilen basıklık ve çarpıklık katsayılarının basıklık ve çarpıklık standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen katsayıların ± 1.96 arasında bulunmasından dolayı dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Son olarak çoklu bağlantılığı incelemek amacıyla varyans artış faktörü (VIF) ve tolerans değerlerine bakılmıştır. VIF değerinin 10'dan küçük olması ve tolerans değerinin .20'den büyük olması beklenen değerlerdir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Araştırmanın değişkenleri incelendiğinde tolerans değerlerinin .47 ile .83 arasında değiştiği ve VIF değerlerinin 1.19 ile 2.11 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı ifade edilebilir. Çok değişkenli istatistik için gerekli olan varsayımlar sağlandıktan sonra ölçüm modeli test edilmiş ve aracılık modelinin test edilmesi için değişkenler arasında Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı SPSS 20 paket programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki test edildikten sonra aracılık modeli Lisrel 9.1 programı ile hesaplanıp yol katsayıları incelenmiştir. Son olarak da yapılan araştırmanın evrene genellenebilirliğini analiz etmek ve aracılık modelin istatistiksel açıdan anlamlılığını test etmek için 5000 Bootstrap analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik düzeyi arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün belirlenmesi amacıyla öncelikle değişkenlerin birbirleriyle ilişkisini belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 1'de korelasyon analizlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

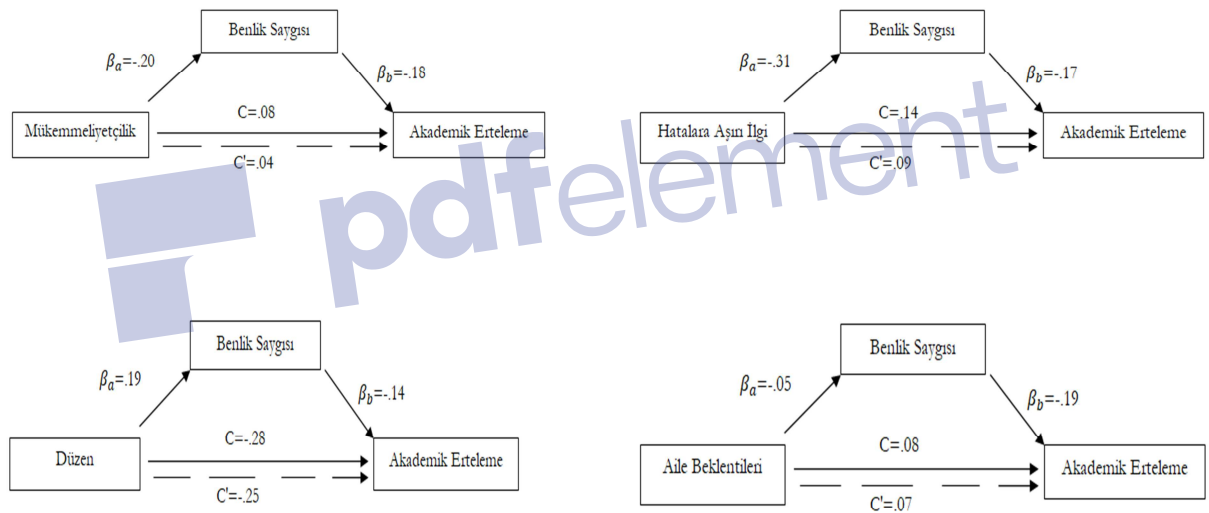
Tablo 1. Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Katsayısı Değerleri ve Betimsel İstatistikler

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. AE	-								
2. BS	-.19**								
3. TM	.07*	-.19**							
4. DA	-.28**	.19**	.36**						
5. DŞ	.19**	-.31**	.72**	.06					
6. AEL	.29**	-.35**	.54**	.20**	.46**				
7. HAİ	.13**	-.31**	.81**	.02	.61**	.47**			
8. AB	.08*	-.04*	.64**	.14**	.30**	.35**	.32**		
9. KS	-.15**	.17**	.62**	.45**	.25**	.35**	.37**	.34**	
Ortalama	53.60	30.05	112.8	24.62	15.04	9.72	25.70	17.04	20.7
S.Sapma	13.49	5.61	17.92	4.41	4.09	3.55	7.37	4.69	3.75
Çarpıklık	.11	-.31	.20	-.32	-.06	.27	.17	-.21	.14
Basıklık	-.42	-.42	.11	.24	-.26	-.35	-.32	-.39	-.35

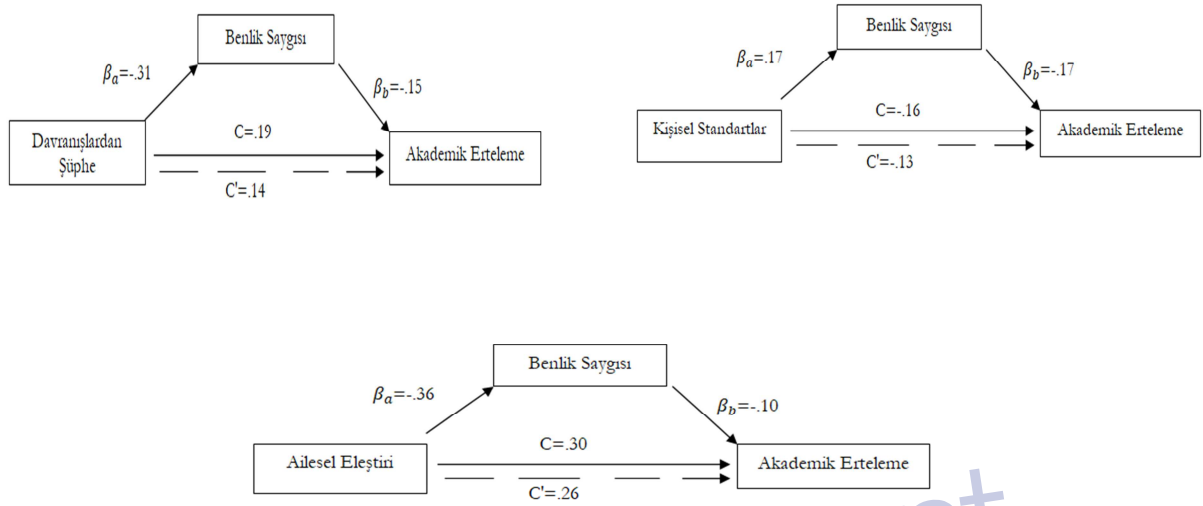
* $p < .05$; ** $p < .01$; AE; akademik erteleme, BS; benlik saygısı, TM; toplam mükemmeliyetçilik, DA; düzen algısı, DŞ; davranışlardan şüphe, AEL; ailesel eleştiri, HAİ; hatalara aşırı ilgi, AB; aile beklentileri, KS; kişisel standartlar

Tablo-1 incelendiğinde, akademik erteleme davranışları ile benlik saygısı arasında ($r = -.19$, $p < .01$) negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik toplam puanı arasında ($r = .07$, $p < .05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, mükemmeliyetçiliğin davranışlardan şüphe ($r = .19$, $p < .01$), ailesel eleştiri ($r = .29$, $p < .01$), hatalara aşırı ilgi ($r = .13$, $p < .01$) ve aile beklentileri ($r = .08$, $p < .05$) alt boyutları arasında da pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçiliğin düzen algısı ($r = -.28$, $p < .01$) ve kişisel standartlar ($r = -.15$, $p < .01$) alt boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Benlik saygısı ile mükemmeliyetçiliğin toplam puanı ($r = -.19$, $p < .01$) ve mükemmeliyetçiliğin

davranışlardan şüphe ($r=-.31$, $p<.01$), ailesel eleştiri ($r=-.35$, $p<.01$), hatalara aşırı ilgi ($r=-.31$, $p<.01$) ve aile beklentileri ($r=-.04$, $p<.05$) alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Farklı olarak benlik saygısı ile mükemmeliyetçiliğin kişisel standartlar alt boyutu arasında ($r=.17$, $p<.01$) pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Aracı rolü olduğu düşünülen benlik saygısının akademik erteleme, mükemmeliyetçilik ve alt boyutları ile arasında anlamlı ilişkilerin olması aracılık için önerilen modelin güçlü bir yapısının olduğunu göstermektedir. Akademik erteleme davranışı ile mükemmeliyetçilik ve alt boyutları arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolünün incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular Şekil 1'de sunulmuştur.

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

Şekil 1. Akademik Erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ve alt boyutları ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolüne ilişkin test sonuçları.

Akademik Erteleme ve Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Analiz sonuçlarına göre mükemmeliyetçiliğin benlik saygısını ($\beta = -.20$, $t = -5.29$; $p < .01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta = -.18$, $t = -4.07$; $p < .01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme üzerine doğrudan etkisi $\beta = .04$, $t = 1.07$; $p > .05$ olarak belirlenmiştir. Aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .04 puanlık bir düşüş (.08'den .04'e) olmasına rağmen t değerinden dolayı ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Baron ve Kenny (1986)'e göre yordayan değişken ile yordanan değişken arasındaki ilişkide aracı değişken eklendiğinde bu ilişki anlamlı düzeyde düşüyorsa kısmi aracılık, anlamlılık ortadan kalkıyorsa da tam aracılık olarak adlandırılır. Mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme arasında anlamlılık ortadan kalktığı için benlik saygısı tam aracılığı işaret eder. Bootstrapping sonuçları da aynı

sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı= .02, Sh= .00, %95 GA= .01, .04). Hayes (2013) dolaylı etkinin anlamlı olduğuna karar verebilmek için güven aralığının alt ve üst sınırının sıfırı kapsamaması gerektiğini belirtmektedir. Görüldüğü gibi mükemmeliyetçiliğin, benlik saygısı aracılığıyla akademik erteleme üzerindeki dolaylı etkisi (toplam ve doğrudan etki arasındaki fark) istatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. Bu sonuçlar, mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının tam aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %4'ünü açıklamaktadır ($R^2=.04$).

Akademik Erteleme ve Düzen Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Yol katsayıları incelendiğinde düzen alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=.19$, $t=5.12$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.14$, $t=-3.89$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Düzen alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.25$, $t=-6.81$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .03 puanlık bir düşüş (-.28'den -.25'e) olduğu görülmektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı göstermektedir. Bootstrapping sonuçları da aynı sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı= -.08, Sh= .00, %95 GA= -.01, -.002). Bu sonuçlar, düzen alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %9'unu açıklamaktadır ($R^2=.09$).

Akademik Erteleme ve Davranışlardan Şüphe Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Yol katsayıları incelendiğinde davranışlardan şüphe alt boyutunun benlik saygısını ($\beta=-.31$, $t=-8.61$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.15$, $t=-3.76$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.14$, $t=3.69$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .05 puanlık bir düşüş (.19'dan .14'e) olduğu görülmektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı göstermektedir. Bootstrapping sonuçları da aynı sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı= .15, Sh= .04, %95 GA= .06, .25). Bu sonuçlar, davranışlardan şüphe alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %9'unu açıklamaktadır ($R^2=.09$).

Akademik Erteleme ve Ailesel Eleştiri Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Ailesel eleştiri alt boyutuna yönelik yol katsayıları incelendiğinde benlik saygısını ($\beta=-.36$, $t=-10.01$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.10$, $t=-2.53$; $p<.05$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Ailesel eleştiri alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.26$, $t=6.73$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .04 puanlık bir düşüş (.30'dan .26'ya) olduğu görülmektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı göstermektedir. Bootstrapping sonuçları da aynı sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı= .13, Sh= .05, %95 GA= .02, .25). Bu sonuçlar, ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %13'ünü açıklamaktadır ($R^2=.13$).

Akademik Erteleme ve Hatalara Aşırı İlgi Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Hatalara aşırı ilgi alt boyutunun yol katsayıları incelendiğinde benlik saygısını ($\beta=-.31$, $t=-8.50$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.17$, $t=-4.22$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=.09$, $t=2.16$; $p<.05$) pozitif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .05 puanlık bir düşüş (.14'ten .09'a) olduğu görülmektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı göstermektedir. Bootstrapping sonuçları da aynı sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı= .09, Sh= .00, %95 GA= .04, .15). Bu sonuçlar, hatalara aşırı ilgi alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %10'unu açıklamaktadır ($R^2=.10$).

Akademik Erteleme ve Aile Beklentileri Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Yol katsayıları incelendiğinde aile beklentileri alt boyutunun benlik saygısı ($\beta=-.05$, $t=-1.23$; $p>.05$) ile olan ilişkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Buna rağmen benlik saygısının ise akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.19$, $t=-5.04$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Aile beklentileri ile akademik erteleme arasındaki ilişkide ($\beta=.07$, $t=1.93$; $p>.05$) aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .01 puanlık bir düşüş (.08'den .07'ye) olmasına rağmen t değeri ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı işaret etmektedir. Bootstrapping sonuçlarına baktığımızda da ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Bootstrap katsayısı = .02, Sh = .02, %95 GA = -.01, .07). Hayes (2013) dolaylı etkinin anlamlı olduğuna karar verebilmek için güven aralığının alt ve üst sınırının sıfırı kapsamaması gerektiğini belirtmektedir. Bu sonuçlar, aile beklentileri alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının aracı rolünün bulunmadığını göstermektedir.

Akademik Erteleme ve Kişisel Standartlar Alt Boyutu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü

Son alt boyut olarak kişisel standartlar alt boyutunun yol katsayıları incelendiğinde benlik saygısını ($\beta=.17$, $t=4.56$; $p<.01$) pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Benlik saygısının akademik ertelemeyi ise ($\beta=-.17$, $t=-4.50$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı görülmektedir. Kişisel standartlar alt boyutunun akademik ertelemeyi ($\beta=-.13$, $t=-3.43$; $p<.01$) negatif yönde yordadığı ve aracı değişken analize alındıktan sonra bu ilişkide .03 puanlık bir düşüş (-.16'dan -.13'e) olduğu görülmektedir. Baron ve Kenny'e (1986) göre bu durum kısmi aracılığı işaret etmektedir. Anlamlılığını incelemek için yapılan Bootstrapping sonuçları da aynı sonuca işaret etmektedir (Bootstrap katsayısı = -.10, Sh = .03, %95 GA = -.18, -.04). Bu sonuçlar, kişisel standartlar alt boyutunun akademik erteleme ile ilişkisinde benlik saygısının kısmi aracı rolü bulunduğunu göstermektedir. Bütün model varyansın %5'ini açıklamaktadır ($R^2=.05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü incelenmiştir. Araştırma bulguları sonucunda mükemmeliyetçilik toplam puanı ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısı tam aracı rol üstlenirken; mükemmeliyetçiliğin düzen, davranışlardan şüphe, ailesel eleştiri, hatalara aşırı ilgi ve kişisel standartlar alt boyutları ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkilerde benlik saygısının kısmi aracı rolü olduğu saptanmıştır. Ancak mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri alt boyutu ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü olmadığı bulunmuştur. Araştırmada ayrıca değişkenler arası ilişkiler öncelikli olarak incelenmiştir.

Literatürde mükemmeliyetçilik ile akademik erteleme davranışı arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılık etkisinin incelendiği ulaşılabilen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yalnız Kandemir (2010), mükemmeliyetçi kişilik özelliği olarak ailesel eleştiri alt boyutunun akademik erteleme davranışını doğrudan yordamasının yanı sıra benlik saygısı üzerinden dolaylı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, benlik saygısının aracı bir değişken olarak modele katkısının anlamlı olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan bu üç değişkenin birbirleriyle ilişkilerine yönelik yapılmış araştırmalar literatürde mevcuttur. Örneğin araştırma bulguları ile paralellik gösteren bazı araştırmalarda (Aydoğan, 2008; Beck, Knoos ve Milgrim, 2000; Çakıcı, 2003; Ferrai ve Patel, 2004; Ferrari, 1991; Ferrari, 1992; Kandemir, 2010; Kınık, 2015; Sirois, 2004; Tanrıku, 2013; Yorulmaz, 2003) benlik saygısı ile akademik erteleme davranışı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırma bulguları sonucunda benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordadığı gözlenmektedir. Araştırma bulguları ile benzer şekilde Aydoğan ve Özbay (2012), benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordadığı sonucuna ulaşırken; Kandemir (2010) ve Kınık (2015) ise yaptıkları çalışmalarında benlik saygısının akademik erteleme davranışını yordamadığını belirtmişlerdir. Akademik erteleme davranışı öğrencilerin benlik saygılarını korumak amacıyla başvurdukları bir durumdur. Bu sebeple öğrenciler benlik saygıları düştükçe, başarısızlık ihtimallerinin arttığı ya da kendilerine zor gelen görevleri başka bir zamana bırakma yani erteleme eğilimi gösterebilirler. Birey böylelikle, kendisi için ideal bir benlik yaratmış olur ve gerçek benliğinden

uzaklaşarak koruma sağlamış olur. Ancak bireyin bu şekilde benlik saygısını farklı yorumlaması onun görevlerinde yine başarısız olmasına neden olmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutlarından davranışlardan şüphe, ailesel eleştiri ve hatalara aşırı ilgi düzeyleri ile akademik erteleme davranışı arasında pozitif; benlik saygısı arasında ise negatif ilişki olduğu bulunmuştur. Kısacası öğrencilerin mükemmeliyetçilik düzeyleri arttıkça benlik saygısı düzeylerinin düştüğü ve akademik erteleme davranışlarının arttığı görülmektedir. Nitekim ilgili literatürde araştırma bulgularına benzer şekilde bireyin başkalarının kendisinden beklentileriyle ilgili mükemmeliyetçiliği ve akademik erteleme davranışı arasında pozitif bir ilişki olduğu gözlenmektedir (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003; Odacı ve Kaya, 2019; Sarıoğlu, 2011; Sula Ataş ve Kumcağz, 2019). Ayrıca mükemmeliyetçilik toplam puanı ve alt boyutlarından davranışlardan şüphe, ailesel eleştiri ve hatalara aşırı ilgi düzeyleri ile benlik saygısı arasında ters yönlü bir ilişki olduğuna dair araştırmalara da rastlanmaktadır (Ashby ve Rice, 2002; Bencik, 2006; Gotwals, Stoeber, Dunn ve Stoll., 2012; Mendi, 2015; Otrar, Dönmez ve Uzel, 2018).

Elde edilen bulguların devamı niteliğinde mükemmeliyetçiliğin düzen ve kişisel standartlar alt boyutları ise akademik erteleme davranışı ile negatif ilişkiliyken, benlik saygısıyla pozitif ilişkili bulunmuştur. Daha önceden yapılmış araştırmalarda akademik erteleme davranışı ile düzen ve kişisel standartlar alt boyutları arasında ilişkinin varlığını ortaya koymuşlardır (Kağan ve diğerleri, 2010; Kandemir, 2010; Odacı ve Kaya, 2019; Sadler ve Buley, 1999; Sarıoğlu, 2011). Benzer şekilde iki araştırma (Akkaya, 2007; Çakıcı, 2003) sonucu da bireyin kendine yönelik mükemmeliyetçilik algısı arttıkça akademik erteleme davranışı eğiliminin azaldığını belirtmektedir. Mükemmeliyetçiliğin düzen ve kişisel standartlar alt boyutu ile benlik saygısı arasında ise pozitif bir ilişki bulunmuştur. Daha önceki araştırmalarda da olumlu mükemmeliyetçiliğin benlik saygısıyla pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ashby ve Rice, 2002; Ortar ve diğerleri, 2018). Buradan hareketle mükemmeliyetçiliğin düzen ve kişisel standartlar alt boyutunun bireyin kendine yönelik ve olumlu mükemmeliyetçilik kategorisinde değerlendirildiğinde elde edilen sonuçların literatür tarafından da desteklendiği gözlenmektedir.

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

Bu sonuçlar doğrultusunda, düzen ve kişisel standartlar alt boyutları gibi kendileri için algıladıkları mükemmeliyetçilik düzeyleri yüksek olan öğrenciler daha az akademik erteleme davranışı eğilimi göstermektedirler. Bu durum, bireyin kendini değerli hissetmesi ve kendini olduğu gibi kabul görmesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir. Ancak davranışlardan şüphe, hatalara aşırı ilgi gibi olumsuz ve ailesel eleştiri, ailesel beklentiler gibi başkalarının kendisinden beklentileri ile ilgili mükemmeliyetçiliği yüksek olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla akademik erteleme davranışı eğilimi göstermektedirler. Bu tarz mükemmeliyetçi özelliğe sahip öğrenciler değerlendirme standartları üzerinde kişisel kontrole sahip olmadıkları ve başkalarının kendilerinden beklentilerini en iyi ve en mükemmel yakın gerçekleştirmeye çalıştıkları için erteleme davranışını bir savunma mekanizması olarak görmektedirler. Sarıoğlu (2011)'na göre daha az hata yapmaya yönelik inancı arttıkça birey, gündelik işlerinde bile yaptığı işlerin doğruluğundan şüphe duymaya ve işleri yeniden daha mükemmel yapmaya başlar. Böylece başarısızlıktan ve hata yapmaktan kaçınmaya çalıştıkça akademik erteleme eğilimi de artış göstermektedir. Bu bulgu, erteleme davranışının başarısızlık ve yetersizlik korkusu ile zarar gören benliği korumaya yönelik olduğu düşüncesiyle açıklanabilir (Brownlow ve Reasinger, 2000; Flett, Blankstein, Hewitt ve Koledin, 1992).

Öğrencilerin yüksek beklentileri ve hedefleri onları mükemmel arama çabasına yöneltirken, aynı zamanda yetenek ve becerilerinden şüphe duymalarına da neden olabilmektedir. Bu yüzden yüksek mükemmeliyetçi özelliğe sahip öğrencilerin benlik saygıları davranışlarını etkilemekte ve benliklerini koruma eğilimi gösterebilmektedirler. Bu nedenle benlik saygıları düşük olan öğrenciler kendilerinden beklenen görevleri mükemmel ya da çok iyi yapamayacaklarına inandıklarında başarısızlıklarını erteleme davranışı ile açıklayabilmektedirler. Bu sayede benlik saygılarını korumaya çalışabilirler. Bu durum, hata yapmanın başarısızlık olduğuna inanan mükemmeliyetçi öğrencilerin akademik erteleme davranışı eğilimi göstermelerine neden olurken, bireyin başarısızlık korkusu ve kendini olduğu gibi kabul görmemesi gibi benlik saygısındaki değişikliklerin aracılık etmesi ile açıklanabilir. Ancak mükemmeliyetçiliğin aile beklentileri dışındaki alt boyutları ile akademik erteleme davranışı arasındaki benlik saygısının aracılık etkisinin kısmi bir etki olduğu dikkate alınmalıdır.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Araştırmada lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının mükemmeliyetçilik düzeyi ve benlik saygısı ile açıklanmaya çalışıldığı aracılık modeli test edilmiştir. Araştırma sonucunda, akademik erteleme davranışı eğilimi mükemmeliyetçilik ve benlik saygısı ile açıklanabilirliği ortaya çıkmıştır. Ancak araştırma lise çağı öğrencileri arasından seçilen çalışma grubu ile sınırlıdır. Araştırma farklı lise çalışma gruplarıyla, üniversite öğrencileriyle ve yaş gruplarıyla tekrarlanabilir ve etkililiği karşılaştırılabilir.

Araştırma sonuçlarında mükemmeliyetçiliğin akademik erteleme davranışını benlik saygısı üzerinden doğrudan ve dolaylı yordadığı belirlenmiştir. Araştırmada mükemmeliyetçilik genel mükemmeliyetçilik olarak ele alınmıştır ve akademik mükemmeliyetçilik boyutu çalışmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla ertelemenin akademik erteleme boyutu, mükemmeliyetçiliğin akademik mükemmeliyetçilik boyutu ile farklı bir araştırmada yeniden ele alınabilir. Ayrıca Araştırmada, akademik erteleme davranışını açıklamaya yönelik olarak mükemmeliyetçilik ve benlik saygısı gibi daha çok bilişsel ağırlıklı değişkenler ele alınmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda, akademik erteleme davranışına neden olabilecek davranışsal ve duygusal değişkenler de ele alınabilir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin benlik saygılarının akademik erteleme davranışını yordadığı ve mükemmeliyetçilik düzeyine aracılık yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin benlik saygılarını yükseltmeye yönelik grupla psikolojik danışma, grup rehberliği, psiko-eğitim grubu gibi uygulamalar onların akademik erteleme davranışının azaltılmasında yardımcı olabileceği düşünülmekte olup, okul psikolojik danışmanlarının akademik erteleme ve benlik saygısı sorunu olan öğrencilere dönük bu tür çalışmalar yapmaları önerilebilir. Aynı zamanda erteleme davranışı ve ilişkili değişkenler hakkında ailelere yönelik okullarda bilgilendirme çalışmaları ve seminerler yapılabilir.

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

KAYNAKÇA

- Ackerman, D. S. & Gross, B. L.(2005). My instructor made me do it: Task characteristics of procrastination. *Journal Of Marketing Education*, 27(1), 5-13.
- Akbay, S. E. (2009). *Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: akademik güdülenme, akademik öz yeterlik ve akademik yükleme stillerinin rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Akkaya, E. (2007). *Academic procrastination among faculty of education students: the role of gender, age, academic achievement, perfectionism and depression*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aydoğan, D. & Özbay, Y. (2012). Akademik erteleme davranışlarının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlik ile açıklanabilirliğinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 1-9.
- Aydoğan, D. (2008). *Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz yeterlik ile açıklanabilirliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balkıs, M. & Duru, E. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159-170.
- Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Beck, B. L., Koons, S. R., & Milgrim, D. L. (2000). Correlates and consequences of behavioral procrastination: The effects of academic procrastination, self-consciousness, self-esteem and self handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality [Special Issue]*, 15, 3-13.
- Bencik S. (2006). *Üstün yetenekli çocuklarda mükemmeliyetçilik ve benlik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Binder, K. (2000). *The effect of an academic procrastination treatment on student procrastination and subjective well-being*. Unpublished MA, Carleton University, Canada.
- Bridges, K. R. & Roig, M. (1997). Academic procrastination and irrational thinking: A reexamination with context controlled. *Persosonality and individual Differences*, 22, (6), 941-944.
- Brownlow, S. & Reasinger, R. D. (2000). Putting off until tomorrow what is better done today: Academic procrastination as a function of motivation toward college work. *Journal Of Social Behavior & Personality*, 15(5), 15–35.
- Burka, J. B., & Yuen, L. M. (1983). *Procrastination: Why you do it, what to do about it*. Reading, MA: Addison-Wesley.

- Chun, A. H. C., & Choi, J. N. (2005). Rethinking procrastination: Positive effects of “active” procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of Social Psychology*, 145, 245-264.
- Çakıcı, D. Ç. (2003). *Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çapan, B.E. (2010). Relationship among perfectionism, academic procrastination and life satisfaction of university students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1665-1671.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve lisrel uygulamalar*. (3. Baskı). Ankara. Pegem Akademi.
- Çuhadaroglu, F. (1986). *Adölesanlarda benlik saygısı*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Duru, E. & Balkıs, M. (2014). Kendinden şüphe duyma, benlik saygısı ve akademik başarı arasındaki ilişkide akademik erteleme eğiliminin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 173(39), 274-287.
- Düşmez, İ. (2013). *Akılcı duygusal davranışçı yaklaşıma dayalı akademik erteleme davranışını önleme eğitim programının üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Eerde-Van, W. (2003). Procrastination at work and time management training. *The Journal of Psychology*, 137 (5), 421-434.
- Ellis, A., & Knaus, W. J. (1977). *Overcoming procrastination*. New York: Signet Books.
- Eroglu, A. (2010). *Çok değişkenli istatistik tekniklerinin varsayımı*. Şeref Kalaycı. (Ed.). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri (Beşinci Baskı) içinde (s. 207-237). Ankara. Asil Yayıncılık.
- Ferrari, J. & Patel, A. (2004). Social comparisons by procrastinators: rating pers with similar or dissimilar delay tendencies. *Personality and Individual Differences*, 37, 1493-1501.
- Ferrari, J. R. (1991). Self handicapping by procrastinators: Protecting self-esteem, social esteem or both. *Journal of Research in Personality*, 25, 245-261.
- Ferrari, J. R. (1992). Procrastinators and perfect behavior: An exploratory factor analysis of self-presentation, self-awareness, and self-handicapping components. *Journal of Research in Personality*, 26, 75-84.
- Ferrari, J. R., Jonhson, J. L., & McCown, W. G. (1995). *Procrastination and task avoidance: theory, research and treatment*. New York: Plenum.
- Ferrari, J. R., O'Callaghan, J. & Newbegin, I. (2005). Prevalence of procrastination in the united states, united kingdom, and australia: Arousal and avoidance delays amaon adults. *North American Journal of Psychology*, 7 (1), 1-6.
- Flett, G. L., Blankstein, K. R., Hewitt, P. L., & Koledin, S. (1992). Components of perfectionism and procrastination in college students. *Social Behavior and Personality*, 20 (2), 85-94.

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Blankstein, K. R. & Koledin, S. (1991). Dimensions of perfectionism and irrational thinking. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive Therapy*, 9 (3).
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C. & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Gotwals, J. K., Stoeber, J., Dunn, J. G. H., Stoll, O. (2012). Are perfectionistic strivings in sport adaptive? A systematic review of confirmatory, contradictory, and mixed evidence. *Canadian Psychology*, 53 (4), 263-279.
- Haycock, L. A McCarthy & P. Skay, C. L. (1998). Procrastination in college students: the role of self and anxiety. *Journal Of Counseling Ve Development*, 76, 317- 325.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.
- Kağan, M., Çakır, O., İlhan, T. & Kandemir, M. (2010). The explanation of the academic procrastination behaviour of university students with perfectionism, obsessivecompulsive and five factor personality traits. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2121–2125.
- Kandemir, M. (2010). *Akademik Erteleme davranışını açıklayıcı bir model*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kınık, Ö. (2015). *Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile fonksiyonel olmayan tutumları, depresyon düzeyleri ve benlik-sayguları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Knaus, W. J. (1998). *Do it now! Break procrastination habit* (second edition). New York: John Wiley ve Sons .
- Mendi, E. (2015). *Koşullu anne baba tutumunun mükemmeliyetçilik, öznel iyi oluş ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Milgram, N. A. (1991). *Procrastination. Encyclopedia of human biology* (Vol. 6). New York, Academic Pres.
- Milgram, N. N. & Tenne, R. (2000). Personality correlates of decisional and task avoidant procrastination. *European Journal of Personality*, 14, 141- 156.
- Odacı H., & Kaya F., (2019). Mükemmeliyetçilik ve umutsuzluğun akademik erteleme davranışı üzerindeki rolü: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 9(1), 43-51. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.308>
- Onwuegbuzie, A. J. (2004). Academic procrastination and statistics anxiety. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 29(1), 3-19.
- Otrar, M., Dönmez, D. ve Uzel, B. (2018). Orta Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Benlik Algılarının Mükemmeliyetçilik Düzeylerini Yordama Gücü. *Humanitas*, 6(12), 235-254
- Owens, A. M. & Newbegin, I. (1997). Procrastination in high school achievement: A causal structural model. *Journal of Social Behavior & Personality*, 12 (4), 869- 887.

- Özbay, Y. & Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 9-11 Temmuz 2003. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Malatya.
- Özer, A. & Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 45 - 72.
- Rawson, H. & Miner, M. (1986). *The new dictionary of quotations*. New York: New American Library.
- Sadler, C. D. & Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84, 686-688.
- Sarıoğlu, A. F. (2011). *Öğretmen adaylarının akademik erteleme eğilimi ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Schouwenburg, H. C., Lay, C.H., Pychyl, T. A. & Ferrari, J. R. (2004). *Counseling the procrastinator in academic settings*. American Psychological Association. Washington, DC.
- Senecal, C., Julien, E. & Guay, F., (2003). Role conflict and academic procrastination: A self-determination perspective. *European Journal of Social Psychology*, 33, 135-145.
- Senecal, C., Koestner, R. & Vallerand, J., (1995). Self-regulation and academic procrastination. *The Journal of Social Psychology*, 135 (5), 607-619.
- Seo, Eun Hee (2008). Self-efficacy as a mediator in the relationship between self-oriented perfectionism and academic procrastination. *Social Behavior And Personality*, 36(6), 753–764.
- Sirois, M. F., (2004). Procrastination and counterfactual thinking: Avoiding what might have been. *British Journal of Social Psychology*, 43, 269-286.
- Solomon, L. J. & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-509.
- Steel, P. (2002). *The measurement and nature of procrastination*. Unpublished doctoral thesis, University of Minnesota.
- Steel, P. (2007). The nature of procrastination: A meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological Bulletin*, 133(1), 65-94.
- Sula Ataç, N., & Kumcağız, H. (2019). Ergenlerin akademik erteleme davranışları, akademik öz yeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Advance online publication. doi: 10.16986/HUJE.2019050341
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (6. Baskı). (M.Baloğlu, Çev.). Ankara. Nobel.
- Tanrıkulu, M. (2013). *Ergenlerin akademik erteleme davranışlarıyla benlik saygılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uzun Özer, B. (2011). A cross sectional study on procrastination: who procrastinate more? International conference on education, *Research and Innovation, IPEDR*, 18, 34–37.

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

- Vestervelt, C. M. (2000). *An examination of the content and construct validity of four measures of procrastination*. Unpublished doctoral dissertation, Carleton University, Ottawa, Ontario.
- Wesley, J. C. (1994). Effects of ability, high school achievement, and procrastinatory behavior on college performance. *Educational and Psychological Measurement*, 54(2), 404-408.
- Yıldırım, N. N. (2014). *Üniversite öğrencilerinde erteleme davranışının mükemmeliyetçilik ve denetim odağı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yorulmaz, A. (2003). *Erteleme davranışının çeşitli psikolojik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Extended Abstract

Introduction: Individuals who are able to complete the tasks assigned to them in a timely manner, who have a high level of responsibility, come to the forefront and are seen as successful. However, sometimes people may not be able to perform the tasks expected from them in time. Therefore, procrastination can be a common behavior in individuals. Academic procrastination behavior is a type of procrastination which is mostly seen in schools and educational environments. It is a problem in different tasks such as preparing for exams, doing homework, completing meetings or projects. It is thought that high standards and expectations of success may cause students to exhibit academic procrastination behavior. What is mentioned here is that the fear of failure on a perfectionist individual who believes that it will be valuable when successful, can delay starting work. Perfectionist individuals fear that they will be found to be inadequate, even if they do the best they can. These patterns of behavior are similar to those of low self-esteem patterns. In this context, it can be said that perfectionism and self-esteem are important variables related to academic procrastination. However, there are no studies in the literature about how these variables predict academic procrastination behavior together. Therefore, the aim of the study is to examine the mediating role of self-esteem in the relationship between perfectionism and academic procrastination behavior.

Method: Personal information form created by researcher, Academic Procrastination Scale for the data concerning behavior of academic procrastination, Multidimensional Perfectionism Scale for the data concerning level of perfectionism and Rosenberg Self Esteem Scale for the data concerning self esteem were used for data collection tools. The study group of the research consists of high school students studying at the academic level in the central districts of Mersin in the 2017-2018 academic year. Students were selected by random sampling method. 683 data were collected and applied by the researcher. The obtained data were analyzed with SPSS 20 and Lisrel 9.1 Package programs. Confirmatory factor analysis (CFA), Pearson Correlation analysis, path analysis with structural equation model to determine mediation effect, and Bootstrap analysis to determine the significance of mediation effect were performed.

Results: It is seen that self-esteem has a complete intermediary role in the relationship between academic procrastination and perfectionism. The whole model explains 4% of the variance ($R^2=.04$). The sub-dimensions of perfectionism were also examined. It was found that self-esteem has a partial intermediary role in the relationship between order ($R^2=.09$), suspicion of behavior ($R^2=.09$), familial criticism ($R^2=.13$), excessive attention to errors ($R^2=.10$) and personal standards ($R^2=.05$) sub-dimensions and

Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları

academic procrastination behavior. However, self-esteem has no mediating role in the relationship between family expectations sub-dimension and academic procrastination behavior.

Discussion & Conclusion: According to the results, students with higher levels of perfectionism perceived for themselves such as order and personal standards sub-dimensions tend to have less academic procrastination behavior. This can be explained by the mediation of changes in self-esteem, such as an individual's feeling of self-esteem and self-acceptance. However, students with high perfectionism about expectations of others and negatively (such as suspicion of behaviors, excessive interest in errors and familial criticism) tend to have more academic procrastination behavior than others. Students with this kind of perfectionism view procrastination behavior as a defense mechanism because they do not have personal control over assessment standards. This finding can be explained by the idea that procrastination behavior is intended to protect the self that is damaged by fear of failure and failure (Brownlow ve Reasinger, 2000; Flett ve ark., 1992; Solomon ve Rothblum, 1984).

Şimşek ve Kaya

Yazarlar Hakkında / About Authors

Mehmet Şimşek, Uzm. Psk. Dan. Milli Eğitim Bakanlığı, Şanlıurfa, Türkiye. e-mail: mehmet.smsk92@gmail.com

Mehmet Şimşek. *Ministry of National Education, Sanliurfa, Turkey. e-mail: mehmet.smsk92@gmail.com*

Alim Kaya, Prof. Dr. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Gazimağusa, KKTC. e-mail: alim.kaya@emu.edu.tr

Alim Kaya, Prof. Dr. *Eastern Mediterranean University Faculty of Education, Gazimağusa, TRNC. e-mail: alim.kaya@emu.edu.tr*

Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

This study was produced from the master thesis while preparing the advisor of the first author and the second author

Bu çalışma 24-27 Ekim 2019 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

This study was presented as an announcement at the 21st International Psychological Counseling and Guidance Congress held in Antalya on October 24-27, 2019.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest has been reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

No funding support was received.

ORCID

Mehmet Şimşek <https://orcid.org/0000-0002-9061-8845>

Prof. Dr. Alim Kaya <https://orcid.org/0000-0003-3395-4751>